

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» щодо погодження відкриття нових бюджетних програм у сфері соціальної політики та захисту прав ветеранів»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проєкт Закону України розроблено з метою посилення парламентського контролю за відкриттям у 2026 році нових бюджетних програм, не передбачених Законом України «Про Державний бюджет України на 2026 рік», у сферах соціальної політики, соціального захисту населення та захисту прав ветеранів.

У період дії правового режиму воєнного стану та в умовах зростання соціального навантаження на державу особливого значення набуває забезпечення належного, обґрунтованого та прозорого спрямування бюджетних коштів на програми, пов'язані із соціальним захистом громадян, підтримкою ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих Захисників і Захисниць України, осіб з інвалідністю внаслідок війни, внутрішньо переміщених осіб та інших категорій населення, які потребують державної підтримки.

Водночас відкриття нових бюджетних програм, які не були прямо передбачені законом про Державний бюджет України, може впливати на структуру бюджетних видатків, пріоритетність фінансування соціальних гарантій, ефективність використання бюджетних коштів та належне виконання державою своїх соціальних зобов'язань.

Особливої уваги потребують випадки, коли нові бюджетні програми у соціальній або ветеранській сферах перебувають на стадії підготовки, погодження, опрацювання або внесення на розгляд Кабінету Міністрів України, але щодо них ще не прийнято остаточного рішення. За відсутності спеціального перехідного механізму може виникнути правова невизначеність щодо необхідності погодження таких програм із профільним комітетом Верховної Ради України.

Законопроєктом пропонується встановити, що відкриття у 2026 році нових бюджетних програм, не передбачених Законом України «Про Державний бюджет України на 2026 рік», у сферах, що належать до предметів відання Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, здійснюється виключно за попереднім погодженням зазначеного Комітету та за наявності належного обґрунтування необхідності таких видатків, їх цільового спрямування та очікуваних результатів реалізації відповідної бюджетної програми.

Проєктом Закону пропонується встановити, що відкриття у 2026 році нових бюджетних програм, не передбачених Законом України «Про Державний бюджет України на 2026 рік», у сферах, що належать до предметів відання Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та

захисту прав ветеранів, здійснюється виключно за попереднім погодженням зазначеного Комітету та за наявності належного обґрунтування необхідності таких видатків, їх цільового спрямування та очікуваних результатів реалізації відповідної бюджетної програми.

Запропонований підхід не спрямований на ускладнення бюджетного процесу, а має на меті забезпечити додатковий парламентський контроль, прозорість, обґрунтованість та узгодженість рішень щодо відкриття нових бюджетних програм у соціально чутливих сферах.

Отже, необхідність прийняття законопроекту обумовлена потребою у запровадженні чіткого механізму погодження нових бюджетних програм у сфері соціальної політики та захисту прав ветеранів, а також у врегулюванні порядку застосування такої процедури до програм, які перебувають на різних стадіях підготовки або погодження на момент набрання чинності Законом.

2. Цілі та завдання проєкту Закону

Метою проєкту Закону є запровадження у 2026 році додаткового механізму парламентського контролю за відкриттям нових бюджетних програм, не передбачених Законом України «Про Державний бюджет України на 2026 рік», у сферах соціальної політики та захисту прав ветеранів.

Основними завданнями проєкту Закону є:

встановлення обов'язкового попереднього погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів відкриття нових бюджетних програм у сферах, що належать до предметів відання зазначеного Комітету;

забезпечення належного фінансово-економічного обґрунтування необхідності відкриття таких бюджетних програм;

забезпечення прозорості та цільового спрямування бюджетних коштів у соціальній та ветеранській сферах;

недопущення відкриття нових бюджетних програм без оцінки їх відповідності державним соціальним та ветеранським пріоритетам;

врегулювання порядку застосування нових вимог до бюджетних програм, які на день набрання чинності Законом перебувають на стадії підготовки, погодження, опрацювання або внесення на розгляд;

визначення підходу до бюджетних програм, рішення щодо яких були прийняті до набрання чинності Законом, але після цього потребують зміни цільового призначення, обсягу видатків, головного розпорядника бюджетних коштів або порядку використання бюджетних коштів.

3. Загальна характеристика та основні положення проєкту Закону

Проектом Закону пропонується внести зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» шляхом доповнення його новою статтею 58.

Новою статтею пропонується встановити, що у 2026 році відкриття нових бюджетних програм, не передбачених Законом України «Про Державний бюджет України на 2026 рік», у сферах, що належать до предметів відання Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, здійснюється виключно за попереднім погодженням зазначеного Комітету та за наявності належного обґрунтування необхідності таких видатків, їх цільового спрямування та очікуваних результатів реалізації відповідної бюджетної програми.

Крім того, у Прикінцевих та перехідних положеннях законопроекту пропонується передбачити, що положення нової статті застосовуються до рішень щодо відкриття нових бюджетних програм, які на день набрання чинності Законом:

Крім того, у Прикінцевих та перехідних положеннях проекту Закону пропонується передбачити, що положення нової статті застосовуються до рішень щодо відкриття нових бюджетних програм, які на день набрання чинності Законом:

перебувають на стадії підготовки, погодження, опрацювання або внесення на розгляд Кабінету Міністрів України;

не набрали чинності та/або щодо яких не завершено процедуру прийняття відповідного рішення;

потребують подальшого погодження, затвердження, внесення змін до розпису Державного бюджету України або відкриття бюджетних асигнувань.

Також передбачається обов'язок Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України та головних розпорядників коштів державного бюджету протягом десяти робочих днів з дня набрання чинності Законом забезпечити приведення у відповідність із цим Законом проектів рішень, матеріалів, погоджень та інших документів щодо відкриття нових бюджетних програм, які підпадають під дію запропонованих положень.

Окремо законопроектом пропонується визначити, що рішення щодо відкриття нових бюджетних програм у відповідних сферах, прийняті до дня набрання чинності Законом, не потребують повторного погодження, крім випадків, коли після набрання чинності Законом передбачається зміна їх цільового призначення, обсягу видатків, головного розпорядника бюджетних коштів або порядку використання бюджетних коштів.

Таким чином, законопроект забезпечує баланс між принципом незворотності дії закону в часі та необхідністю поширення нової процедури на ті рішення, які станом на дату набрання чинності Законом ще не були остаточно прийняті або потребують подальших дій для їх реалізації.

Також передбачається обов'язок Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України та головних розпорядників коштів державного бюджету протягом десяти робочих днів з дня набрання чинності Законом забезпечити приведення у відповідність із цим Законом проектів рішень,

матеріалів, погоджень та інших документів щодо відкриття нових бюджетних програм, які підпадають під дію запропонованих положень.

Окремо проектом Закону пропонується визначити, що рішення щодо відкриття нових бюджетних програм у відповідних сферах, прийняті до дня набрання чинності Законом, не потребують повторного погодження, крім випадків, коли після набрання чинності Законом передбачається зміна їх цільового призначення, обсягу видатків, головного розпорядника бюджетних коштів або порядку використання бюджетних коштів.

Таким чином, проєкт Закону забезпечує баланс між принципом незворотності дії закону в часі та необхідністю поширення нової процедури на ті рішення, які станом на дату набрання чинності Законом ще не були остаточно прийняті або потребують подальших дій для їх реалізації.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Правове регулювання питань, яких стосується проєкт Закону, здійснює Конституція України, Бюджетний кодекс України, Закон України «Про Державний бюджет України на 2026 рік», Закон України «Про комітети Верховної Ради України», Закон України «Про Регламент Верховної Ради України», Закон України «Про статус народного депутата України», інші закони України та нормативно-правові акти, що регулюють бюджетні відносини, питання соціальної політики, соціального захисту населення та захисту прав ветеранів.

Прийняття проєкту Закону не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроєкту не потребує додаткових видатків з Державного бюджету України або місцевих бюджетів.

Законопроєкт не передбачає збільшення видатків Державного бюджету України, зменшення його доходів, зміну обсягів міжбюджетних трансфертів або запровадження нових бюджетних зобов'язань.

Реалізація положень проєкту Закону не потребує додаткових видатків з Державного бюджету України або місцевих бюджетів.

Проєкт Закону не передбачає збільшення видатків Державного бюджету України, зменшення його доходів, зміни обсягів міжбюджетних трансфертів або запровадження нових бюджетних зобов'язань.

Запропоновані зміни мають процедурний характер і спрямовані на встановлення додаткового механізму погодження відкриття нових бюджетних програм у сферах соціальної політики та захисту прав ветеранів.

6. Прогнозовані соціально-економічні та інші наслідки прийняття проекту Закону

Прийняття проекту Закону матиме позитивні правові, соціальні, організаційні та бюджетні наслідки.

Реалізація положень проекту Закону сприятиме:

посиленню парламентського контролю за відкриттям нових бюджетних програм у соціальній та ветеранській сферах;

підвищенню прозорості прийняття рішень щодо спрямування бюджетних коштів;

забезпеченню більш якісного фінансово-економічного обґрунтування нових бюджетних програм;

узгодженню бюджетних рішень із пріоритетами державної соціальної та ветеранської політики;

запобіганню необґрунтованому або недостатньо підготовленому перерозподілу бюджетних ресурсів;

належному врахуванню інтересів ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих Захисників і Захисниць України, осіб з інвалідністю внаслідок війни, внутрішньо переміщених осіб та інших соціально вразливих категорій населення;

усуненню правової невизначеності щодо застосування нової процедури погодження до бюджетних програм, які перебувають на стадії підготовки, погодження або опрацювання.

Проект Закону не звужує змісту та обсягу існуючих прав і свобод людини і громадянина, не створює додаткового фінансового навантаження на державний чи місцеві бюджети та спрямований на підвищення прозорості й ефективності бюджетної політики у соціально чутливих сферах.

Народні депутати України

